

S STARIH SLIK V NOVA OBLAČILA

Etnologija

Raziskovalna naloga

Avtorica: **Klara Lia Žuran, Maja Bezjak**

Somentorici: **Nina Žnidarič in Matejka Majcen**

Velika Nedelja, februar 2023

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem informatorjem,
da so nam prijazno zaupali svoje spomine
in nam tako pomagali
oblikovati to raziskovalno nalogo.

KAZALO

1	UVOD.....	6
2	TEORETIČNI DEL.....	7
2.1	Oblačilna kultura	7
2.2	Folklorizem	7
2.3	Oblikovanje kostumske podobe otroške folklorne skupine	7
2.4	Oblačilna kultura otrok med leti 1900 in 1930 na območju Velike Nedelje.....	8
2.4.1	Oblačilo predšolskega otroka	8
2.4.2	Oblačilo šolskega otroka	9
2.4.3	Obutev otrok.....	12
2.5	Materiali oblačil.....	12
3	EMPIRIČNI ALI RAZISKOVALNI DEL.....	14
3.1	Metodologija	14
3.2	Hipoteze	14
3.3	Analiza intervjujev z informatorji	14
3.3.1	Kroji in kosi oblačil šoloobveznih otrok	15
3.3.2	Vrste blaga, vzorci in barve.....	16
3.3.3	Blago	16
3.3.4	Izdelovanje oblačil	17
3.4	Analiza fotografij.....	17
4	ZAKLJUČEK.....	26
5	VIRI IN LITERATURA.....	29
6	PRILOGA.....	30

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Fotografija mlajšega otroka iz začetka 20. stoletja (Vir: Pance, 2010, str. 173).</i>	9
<i>Slika 2: Skici sprednjega in zadnjega dela oblačila za mlajšega otroka</i>	9
<i>Slika 3: Skice sprednjih in zadnjih delov fantovskega telovnika, srajce in hlač ter fotografija fanta</i>	10
<i>Slika 4: Skice sprednjega in zadnjega dela dekliške haljice in sprednjega in zadnjega dela dekliške obleke (vir: Pance, 2010, str. 172).</i>	11
<i>Slika 5: Fotografija otrok posneta okrog leta 1931, vir: Jožica Alt, Mihovci pri Veliki Nedelji.</i>	18
<i>Slika 6: Fotografija družine Žalar posneta okrog leta 1933, vir: Jožica Alt, Mihovci pri Veliki Nedelji.</i>	19
<i>Slika 7: Fotografija družine Špindler posneta okrog leta 1936, vir: Alojzija Špindler, Velika Nedelja.</i>	20
<i>Slika 8: Fotografija družine Špindler posneta okrog leta 1942, vir: Alojzija Špindler, Velika Nedelja.</i>	20
<i>Slika 9: Fotografija družine Špindler posneta okrog leta 1937, vir: Alojzija Špindler, Velika Nedelja.</i>	21
<i>Slika 10: Fotografija »gostuvaja« iz leta 1914, Vir: Avgust Hergula, Mihovci pri Veliki Nedelji.</i>	22

KAZALO PREGLEDNIC

<i>Tabela 1: Dekleta na poročni fotografiji iz leta 1914.</i>	24
<i>Tabela 2: Fantje na poročni fotografiji iz leta 1914.</i>	25

POVZETEK

V raziskovalni nalogi smo preučevali oblačilno kulturo otrok v prvi polovici 20. stoletja na področju Velike Nedelje. Zanimalo nas je, kakšna oblačila so nosili otroci, kako so bili obuti, iz katerih materialov so bila oblačila in obutev, kako so poimenovali posamezne kose obleke in kdo je oblačila ter obutev izdeloval.

Najprej smo na to temo pregledali temeljno literaturo s področja etnologije, nato smo skušali pridobiti stare fotografije in druge vire, iz katerih se da razbrati oblačilni videz otrok. Izvedli smo tudi intervjuje s posamezniki iz okolice Velike Nedelje ter tudi po pogovoru predstavili oblačilni videz otrok v prvi polovici 20. stoletja.

Na podlagi vseh teh virov smo izdelali kroj oblačila šoloobveznega otroka iz prve polovice 20. stoletja. Pri tem smo se osredotočili tudi na material in preučili, kako se izdelava kostumska podoba otroške folklorne skupine.

Nadgradnjo našega dela vidimo v šivanju kostumov po naših izsledkih. Zato bomo v prihodnosti poiskali šiviljo, ki nam bo glede na naše ugotovitve oblačila sešila. Tako bomo nova oblačila iz starih fotografij v prihodnosti lahko opazovali na odru v plesih in igrah otroške folklorne skupine OŠ Velika Nedelja.

Ključne besede: oblačilna kultura otrok, začetek 20. stoletja, kostumska podoba otroške folklorne skupine.

ABSTRACT

Our research paper falls under the field of ethnology. In it, we looked into the clothing culture of children, during the the first half of the 20th century, in and around the area of Velika Nedelja. The main focus of the research was on the clothes of the children and their footwear, the materials used for making them, who made them, and the specific naming of different pieces of clothing.

Initially, we reviewed the primary literature from the ethnological field, afterwards, we tried to gather photographic material and other sources of the era, from which the clothing of the children can be derived/deducted. We have also conducted interviews with individuals from Velika Nedelja and its general vicinity, after which, we were able to construct an image of childrens clothing culture in the first half of the 20th century.

Based on the gathered information, we then formed a sewing pattern of the clothing school-aged children would wear in the first half of the 20th century based on our research. Throughout, we payed attention to the materials and studied the way to make a historically accurate costume image of the folklore group.

As we see it, an added value to our research could be realized through sewing the costumes based on our compiled data and sketches. In the foture we will, therefore, have a seamstress sew the clothing from our sketches. In this way, we will be able to see clothing from old pictures reconstructed and reimagined on the stage, through dance and games of the folklore group of Elementary school, Velika Nedelja.

Key words: childrens clothing culture, beginning of the 20th century, costume design of the childrens folklore group.

1 UVOD

Oblačilna kultura otrok se v začetku 20. stoletja ni pretirano spreminjala. S svojo raziskovalno nalogo smo želeli prikazati oblačilno kulturo otrok v okolici Velike Nedelje v začetku 20. stoletja, pri čemer smo se oprli na pričevanja informatorjev in na fotografije otrok ali družin iz tega obdobja. Naša raziskava pa bo postala podlaga izdelavi otroških folklornih kostumov za šolsko folklorno skupino OŠ Velika Nedelja. Zato smo v teoretičnem delu ob oblačilni kulturi preučili tudi, kako oblikovati kostumsko podobo folklorne skupine.

V nalogi smo si zastavili hipoteze, ki se navezujejo predvsem na dekliška oblačila iz tega obdobja. V prvi vrsti smo predpostavili, da so si bila oblačila deklet v začetku 20. stoletja med seboj zelo podobna - dekliška oblačila imajo torej isti ali podoben kroj. Prav tako menimo, da so otroška in mladostniška oblačila šivali doma. Šivali so jih družinski člani ožje ali širše družine. Oblačil niso kupovali že zašitih. Kupili pa so blago za šivanje, ker ga v tem času niso tkali več doma. Predvidevamo, da so ga kupili pri bližnjem trgovcu. Menimo, da je na razpolago za dekliška oblačila bilo le blago temnih barv, predvsem črne, rjave ali modre barve. Vzorčasto blago je bilo istih barv z drobnimi rožnatimi vzorci. S pomočjo analiz nestrukturiranih intervjujev informatorjev in analiz fotografij iz prve polovice 20. stoletja smo zastavljene hipoteze potrdili ali zavrnili.

V teoretičnem delu naloge smo s pomočjo izbrane literature skušali ugotoviti, kako so bili oblečeni pri nas šoloobvezni otroci v prvi polovici 20. stoletja. Na podlagi teh ugotovitev smo skušali definirati sestavine dekliškega folklornega kostuma iz tega časa. Prav tako smo poskusili najti še vrste materialov in kroje dekliških oblačil.

V empiričnem delu smo iz pogovorov z informatorji in s fotografij skušali razbrati kroje, materiale in vzorce dekliških vsakodnevnih oblačil v prvi polovici 20. stoletja v okolici Velike Nedelje. Ob tem so nas zanimali načini izdelave teh oblačil. Zanimalo nas je tudi, od kod so pridobili blago za šivanje. Naši informatorji so bili s področja Velike Nedelje, stari več kot 91 let.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Oblačilna kultura

Pri raziskovanju oblačilnega videza otrok smo se srečali z različnimi novimi pojmi. Eden izmed teh je *oblačilna kultura*, ki se na področju etnologije uporablja pri proučevanju oblačenja. »*Oblačilna kultura je teoretski pojem, ki pokriva vse, kar je v zvezi s proučevanjem oblačilnih praks, utemeljenih na terenskem delu ... pri čemer je bistveno proučevanje družbenih pomenov oblačilnih praks, v katerih je najpomembnejše spoznavanje identitetnih procesov. Obleka v širšem pomenu besed ne označuje le predmetov, ki pokrivajo telo, temveč tudi vse telesne modifikacije (las, brade, kože, telesnih oblin, vonja ...) in dodatke (nakit, lasne vložke, torbe ...), tudi zvok, ki ga oddaja oseba zaradi obleke (zvončki, šelestenje tkanin ...) – torej ne le vse, kar je vidno, temveč vse, kar je na telesu zaznavno* (Knific, 2010, str. 12).« Sporočilnost oblačilne podobe je namreč oblika neverbalne komunikacije, ki oblikuje neki družbeni red oz. hierarhijo (npr. modno oblačilo ali določena modna znamka, je danes bolj kot s praktičnostjo povezano z izobiljem, lepoto in glamurjem), hkrati pa je obleka v današnji družbi mnogokrat izraz identitete.

2.2 Folklorizem

Izrazi kot so noša, oblačilni videz, obleka in oblačila se uporablja za opisovanje iste stvari, in sicer za označevanje podobe človeka. Izraz noša pogosteje uporabljamo za označevanje oblačil oziroma pri obravnavi oblačenja najširših plasti prebivalstva (Huzjan, 2021, str. 76). Z besedo *noša* označujemo vse, kar nosimo, kar imamo na sebi (obleka, nakit, ličenje, frizura in čevlje) in ima izrazito povezavo s kmetstvom oz. narodom. Danes uporabljamo izraze kmečka, delavna, meščanska in plemiška noša. *Ljudsko nošo* pa veliko avtorjev v svojih delih uporablja, kot oblačilni videz kmečkega prebivalstva v predindustrijski dobi, lahko pa pomeni tudi folklorni kostum, ki ponazarja oblačila kmečkega prebivalstva (Knific, 2010, str. 20).

Kostum je izraz, ki je uveljavljen v dramski umetnosti, filmu, baletu, sodobnem plesu in operi in s katerimi označujemo odrske preobleke ljudi, ki v predstavah (tudi filmih) nastopajo (Knific, 2010, str. 32). SSKJ opredeljuje besedo *kostumiranje* kot delanje osnutkov za kostume, kostumsko opremo oz. oblačenje v kostume. Z etnološkega in kulturnozgodovinskega vidika pa kostumiranje zajema oblačilne navade v povezavi z gospodarstvom, politiko in kulturo, pri čemer uporablja slikovne, pisne in ustne vire (Knific, 2010, str. 43). *Folklorni kostum* je izraz, s katerimi označujemo odrske preobleke folklornikov ali »noše« (JSKD, 2015), ki ustvarjajo na področju ljubiteljskega udejstvovanja, ki je povezano z ohranjanjem in poustvarjanjem našega plesnega, glasbenega in drugega izročila. Folklorni kostumi dopolnjujejo vsak odrski ples in so prostorsko, časovno in družbeno določljivi. Kostumi na odru pokažejo plesno izročilo – plese, ki so se ob določenih priložnostih plesali na določenem območju in izražajo pripadnost temu območju, s katerimi je izražena lokalna in/ali narodnostna identiteta (Knific, 2007, str. 92).

2.3 Oblikovanje kostumske podobe otroške folklorne skupine

V raziskovalni nalogi smo si zadali cilj, do bomo s pomočjo pridobljenih virov oblikovali posnetek otroškega oblačila iz začetka 20. stoletja. Te kostume bodo nosili učenci otroške folklorne skupine OŠ Velika Nedelja. Zato se bomo v tem delu naloge osredotočili na teoretična izhodišča o oblikovanju otroških folklornih kostumov.

Folklorne skupine poiščejo pokrajinske značilnosti določenega območja in poustvarjajo preteklost, s plesom ali igro. Da je prikaz čim bolj verodostojen, morajo biti tudi kostumi v skladu s tem načelom ter ponazarjati oblačila, čim bolj podobna tistim, ki so jih ljudje nosili v nekem določenem času, na določenem prostoru. Oblikovanje kostumske podobe mora torej temeljiti na raziskavi, ki upošteva

razpoložljive vire o oblačenju določene skupine prebivalstva na nekem območju in času, ob določenem dogodku glede na starost in spol (Knific, 2009, str. 74).

Pri izboru materialov, se je treba držati izbranih virov in izbirati materiale, ki so najbolj primerni, prepričljivi in skladni z najdenim gradivom. Čim bolj je potrebno upoštevati nekdanjo surovinsko sestavo blaga, strukturo tkanja, barve in vzorce. Pri tem se je treba najbolj približati materialu, ki so ga nosili nekoč in posebno pozornost nameniti podrobnostim, ki krasijo oblačila (gumbi, traki, naborki ...). Ko se lotimo načrtovanja in izdelave folklornih kostumov, ki ponazarjajo oblačenje otrok ob vsakdanjkih, je pomembno, da upoštevamo, da so bila otroška oblačila bolj ponošena, pošita in pogosto umazana, kot oblačila odraslih. Prikazovanje starih in ponošenih oblačil je težko, vendar se jim lahko približamo z ustreznimi materiali. Če hočemo to uresničiti, izbiramo materiale, ki imajo bolj grobo površino ali so izrazito umazanih ali zasivljenih barv.

Pri nekdanjem načinu krojenja otroških oblačil so uporabljali sorazmerno malo blaga, saj je kmečko prebivalstvo moralo ravnati varčno. Če kostum ni narejen po meri, to ni nič narobe, saj so bile včasih obleke večinoma »podedovane« in so otrokom bile prevelike ali premajhne. Če se porabi preveč blaga, predvsem pri dekljskih oblekah, da bi ustvarili lepši odrski videz, pride do odmika od resnične podobe, ki je dokaj skromnejša. Ne samo, da folklorne skupine predstavljajo, kako so se oblačili revnejši otroci, ampak tudi predstavljajo, kako so se oblačili ob praznih dneh.

Pražnja oblačila mestnih otrok oziroma nekoliko premožnejših kmečkih otrok so se precej razlikovala od bolj revnih družin. Obstajata dve vrsti praznih oblačil: tiste za posebne priložnosti, ki jih otroci nosijo pri birmi ali obhajilu (oblačila so v tej vrsti posebna) in tista prazna oblačila, ki so jih otroci nosili k običajni nedeljski maši. To so bila tudi sicer oblačila za posebne priložnosti, vendar so bila bolj preprosta. Pri prikazovanju praznih oblačil moramo vključiti več dodatkov kot so trakovi, čipke, okrasni gumbi, vendar moramo še vedno paziti, da ne bodo oblačila preveč čistih in živih barv.

Pri izrisu skic za otroško folklorno skupino se navadno ravnamo po istih načelih kot pri izrisu skic odraslih, na katerih je potrebno določiti vse podrobnosti ter navesti tehnične podatke. Zaradi menjav otrok v folklornih skupinah morajo kostumi ustrezati različnim postavam, vendar so zaradi dedovanja oblačil, ki se je včasih veljalo za otroke, kostumi lahko premajhni ali preveliki. Zelo pomembna je različnost oblačil, zato je pri izrisu pomembno izrisati različna oblačila, ki morajo prikazovati oblačenje otrok ob vsakdanjiku ter ob posebnih priložnostih.

Obuvala so pogosto problem, saj je to velik strošek za folklorne skupine. Ustrezna rešitev za to je, da so otroci lahko tudi bos, saj so v preteklosti otroci bili večinoma bosonogi. Če pa se folklorne skupine že odločijo za obuvala, morajo ta ustrezati virom (Balkovec Debevec, 2014, str. 52–55).

Knific (2010, str. 213–237) je mnenja, da je pri kostumiraju folklorne skupine navadno treba najprej določiti plese, ki jih bo folklorna skupina predstavila, določiti njihov čas in območje ter priložnost ter šele takrat oblikovati kostum, njegovo vrsto blaga, vzorce in kraj. Kostumska podoba folklorne skupine mora biti skladna s programom, ki ga ta predstavlja. Za celostno podobo folklornih oblačil ob krojaču ali šivilji poskrbi tudi čevljar in klobučar.

2.4 Oblačilna kultura otrok med leti 1900 in 1930 na območju Velike Nedelje

2.4.1 Oblačilo predšolskega otroka

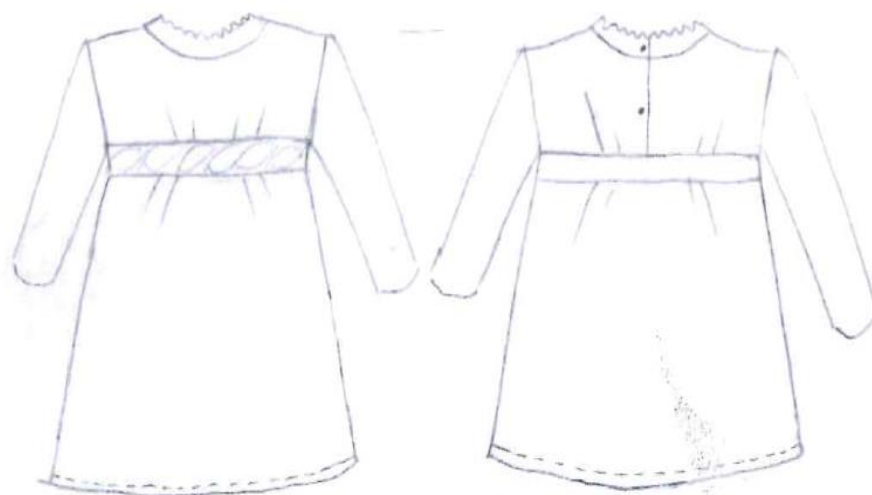
O otroški obleki na obronkih Slovenskih goric, kjer leži Velika Nedelja, in je naše raziskovalno območje, ni veliko strokovne literature. Najizčrpnejše je otroška oblačila za območje Dravskega polja in Slovenskih goric (Ivanjkovci), predstavila Marija Makarovič (2007, str. 320).

Priporočila pediatra Derča iz leta 1921 (povzeto po Huzjan, 2021, str. 81) so naslednja: »Potem napravimo malčka v srajčko, jopico ter ga zavijemo v eno plenico na tri vogale in v eno štirioglato, potem v flanelo in ga lahko ovijemo s povojem ter ga položimo v posteljico, da se naspi in odpočije. Ročice mu moramo puščati zunaj povoja, da more gibati in tudi nožice ne smejo biti povite in stisnjene da more brcati. Povit sme biti otrok samo okoli prs toliko, da si ne razbrca plenice, [...] saj je šele povoj vzrok, da se skrije nožice, ročice ter izboči hrbtenica.«

Torej smemo za otroška oblačila v prvi polovici 20. stoletja sklepati, da so bila skromna in jih je do vstopa v šolo sestavljalo le nekaj plenice, kopic in srajčk. Ko so otroci zlezli iz plenice, so pred drugo svetovno vojno, do četrtega ali petega leta starosti (do šole), nosili kakšno srajčno oblačilo, t. i. jankico. Prve dolge hlače so fantje s podeželja dobili praviloma ob vstopu v prvi razred oz. šolo (Balkovec Debevec, 2014, str. 52–53).

Slika 1: Fotografija mlajšega otroka iz začetka 20. stoletja (Vir: Pance, 2010, str. 173).

Slika 2: Skici sprednjega in zadnjega dela oblačila za mlajšega otroka (vir: Pance, 2010, str. 173).

Oblučilo za dojenčka ali predšolskega otroka je v bistvu nekakšna haljica ali oblekica, ki je izdelana iz belega bombažnega blaga in je bolj svečana zaradi čipke. V pasu je prerezana in ima našito belo bombažno čipko, prav tako pa je s čipko okrašen tudi okrogel vratni izrez. Krojena je na obliko črke A in se oblači čez glavo ter zapenja na zadnji strani. Rokavi so krojeni ozko.

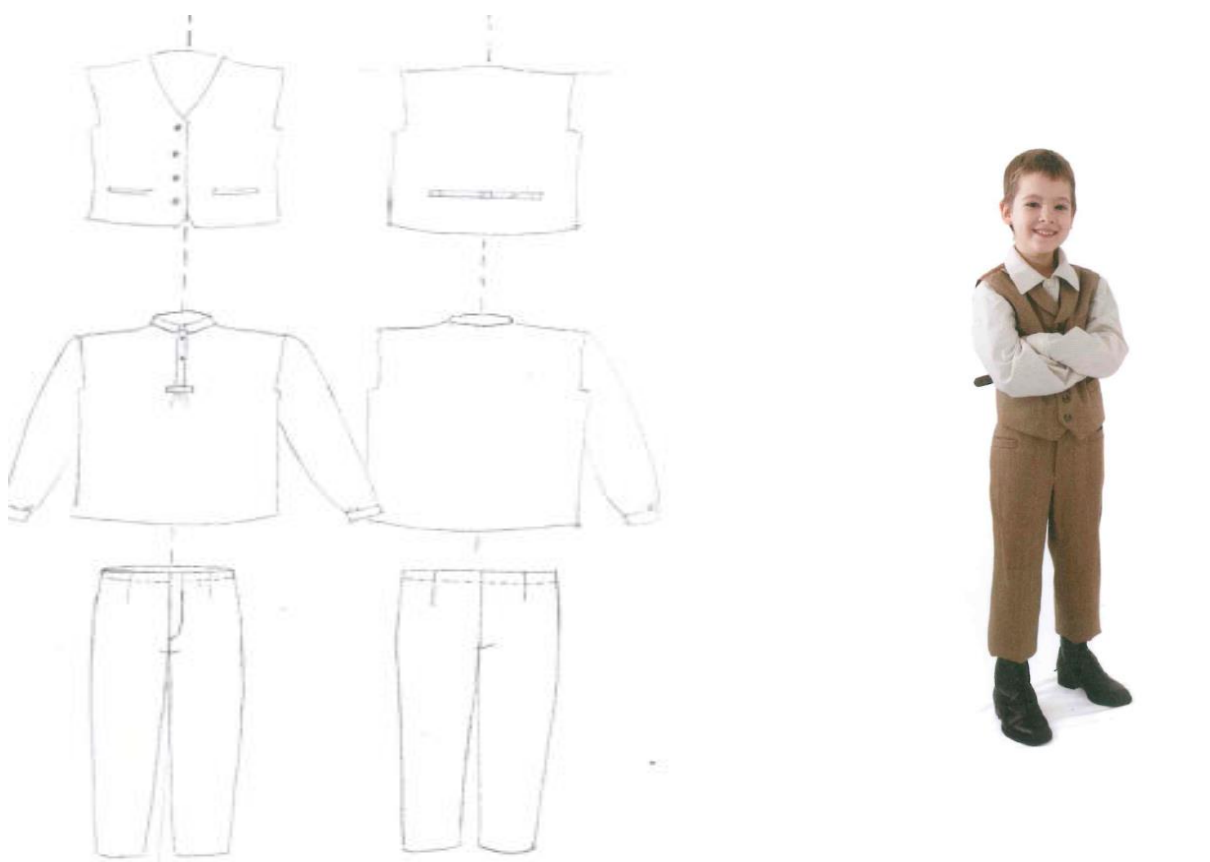
2.4.2 Oblučilo šolskega otroka

2.4.2.1 Fantovsko oblačilo

Na obronkih Slovenskih goric je v začetku 20. stoletja živelo v glavnem kmečko prebivalstvo, zato so dečki prve hlače navadno dobili šele ob vstopu v prvi razred. Narejene so bile iz temnega, navadno črnega, trpežnega blaga. Hlačni razporek se je zapenjal z dvema ali tremi gumbi. Poleti pa so hlače le

zavihali. Nosili pa so tudi modri predpasnik, ki so ga imenovali »šurc« (Makarovič, 2011, str. 162–163). Otroci so navadno imeli le en kos oblačila. Tisti iz premožnejših kmetij pa so imeli ob vsakdanji tudi svečano obleko (Makarovič, 2007, str. 322–324).

Obleke so bile krojene tako, da so bili otroci videti kot pomanjšani odrasli moške. Dečki so bili oblečeni v hlače, suknjič, telovnik in srajčko. Poleg podobno krojenih hlač, telovnika in suknjiča, ki so osnovni kosi moškega in fantovskega oblačila, je podobnost povečeval tudi na glavo poveznjen klobuk in pri nekaterih fantih (predvsem premožnejših) tudi verižica z uro. Tako kot pri moških so tudi pri fantih prevladovala temna oblačila – črna, siva ali rjava barva hlač, telovnika in suknjiča. (Makarovič, 2007, str. 325). Telovnik je bil narejen iz istega ali podobnega blaga kot hlače. Nogavice, ki so jih nosili, so bile modre, nikoli bele. Imeli so belo srajco, ki je bila na ramenih nabrana (Lubej, 1997, str. 98). Spodnjega perila pogosto niso nosili. Otroška moda se je začela uveljavljati šele postopoma in kasneje. Tako so nekateri fantje nosili hlače, ki so segale do kolen in tudi suknjiče, ki pa so bili krojeni drugače kot moški (Balkovec Debevec, 2014, str. 53).

Slika 3: Skice sprednjih in zadnjih delov fantovskega telovnika, srajce in hlač ter fotografija fanta

Fantovski folklorni kostum tako sestavljajo telovnik, hlače in srajca, ki so krojeni na enak način kakor oblačila odraslih moških. Ta kostum je izdelan za dečka, starega 6 let. Telovnik in hlače so izdelani iz volnenega materiala, medtem ko pa ima telovnik V-izrez in se zapenja s štirimi gumbi. V pasnem delu ima dva vrezana žepa z letvico, zadnji del pa je v celoti izdelan iz bombažnega blaga. Naramnice so bile pri hlačah obvezen dodatek, medtem ko je srajca na sprednjem delu razporek za zapenjanje z letvico, srajca pa se oblači čez glavo ter je iz belega bombažnega blaga.

2.4.2.2 Dekliško oblačilo

Za dekliško obleko iz prve polovice 20. stoletja velja, da se podobno kot fantovska v temeljnem kroju in osnovnih kosih, saj gre za posnetek oblačili odraslih žensk. Deklice so pred prvo svetovno vojno

navadno nosile dvodelno, po modi iz 19. stoletja, krojeno obleko. Sestavljale so jo čez gležnje segajočo krilo na pas in srajca, ki je navadno imela še stoječi ovratnik. Krilo in srajca sta bila večkrat iz enakega blaga. Krila so podobno kot pri odraslih ženskah krasili žametni trakovi (Makarovič, 2007, str. 325). Dekleta so nosila tudi belo spodnje krilo, iz tankega lanenega ali bombažnega blaga, okrašeno z zobci ali s čipko, ki je nekoliko kukala izpod krila (Makarovič, 2007, str. 326–327). Nosile so tudi oprijeto krojene jope s stoječim ovratnikom (Makarovič, 2011, str. 161).

Barve, ki so prevladovala so bile, tako pri odraslih kot pri otrocih, temnejša oblačila, modra, zelena, redkeje rdeča ali pa svetlejša – rjava, siva in bež (Makarovič, 2007, str. 325). Ob teh temnih barvah so deklice za razliko od žensk nosile tudi svetle in vzorčaste obleke, čeprav se pred prvo svetovno vojno v temeljnem kroju niso razlikovale. Razlike so se kazale v obuvalih in v nakitu. Večina deklet je imelo scela krojene predpasnike. Kot pri odraslih se je tudi pri otrocih oblačilni videz spreminjal pod vplivom preprostejših mestne oblačilne mode, ki je s krajšim ali daljšim zamikom prihajala v kmečko okolje. Do vedno hitrejših sprememb pri oblačenju šolarjev je prihajalo še posebej v mestih (Balkovec Debevec, 2014, str. 53–54). Odrasle ženske ter šolarke po prvi svetovni vojni so bile še vedno oblečene v dvodelno krojeno obleko – dolgo krilo in srajco. Med prvo svetovno vojno so večjim šolarkam obleke krajšali.

Obvezni del svečane in delavne obleke je bil tudi predpasnik. K svečani najstniški deklinški obleki izpred prve svetovne vojne je spadal predpasnik krojen na pas, iz črne ali vzorčaste svile. Starejše šolarke pa so nosile tudi na prsi krojene predpasnike. Predpasnike so si deklice tudi oblačile in na hrbtu zapenjale z gumbi. Na glavo so si dale ruto, ki je bila zavezana pod brado. Premožnejša dekleta so imela tudi slamnike. Nogavice so bile bele ali progaste (Makarovič, 2007, str. 326–327).

Slika 4: Skice sprednjega in zadnjega dela deklinške haljice in sprednjega in zadnjega dela deklinške obleke (vir: Pance, 2010, str. 172).

Deklinški folklorni kostum sestavlja obleka, krojena scela in haljica in je bila izdelana za deklico, staro 6 let. Ima povišan ovratnik in ima na sredini sprednjega dela tri zelo ozke šivane gubice, globoke 3 mm. Obleka se oblači čez glavo in zapenja na zadnji strani. Krojena je rahlo na A. Rokavi so nekoliko nabrani v ramenskem delu. Haljica je izdelana iz tanjšega blaga in ima kratke naramnice širine 4 do 5 cm. Zapenja se s tremi gumbi na zadnjem delu.

2.4.3 Obutev otrok

Starši so svojim šolarjem in šolkam pogosto kupovali večje čevlje, ki so jih nosili približno dve leti, potem pa so te čevlje nosili njihovi mlajši bratje oz. sestre (Cerovič, 2007, str. 57). Prva svetovna vojna je že tako skromno oblačilno raven otrok še poslabšala. Zato so bili otroci od zgodnje pomladi do pozne jeseni kar bosí (Balkovec Debevec, 2014, str. 54–55).

2.5 Materiali oblačil

Material za izdelavo otroških oblačil so navadno dobili iz že obrabljenih oblačil odraslih. Zato smo poiskali smo podatke o blagu pri odraslih ljudeh.

Ljudje, ki so bili rojeni v prvi četrtini 20. stoletja, navajajo le posplošene oznake blaga. Tako so bile ženske obleke iz volnenega blaga, štofa, delovne obleke pa so bile pri moških iz cajga in pri ženskah iz druka (Makarovič, 2007, str. 37).

Uporaba volnenega ali bombažnega, dragega ali cenenejšega blaga je vsaj še med obema vojnama pritikala višjemu oz. nižjemu družbenemu položaju na vasi. Viničarke so nosile druk k maši in vsak dan, kmetice so za vsak dan uporabljale druk ali cajg. K maši so nosile volno, bluže iz popelina, lister črn in moder za obleko ali predpasnik. Bolj svečana je bila obleka iz krepdešina. Moški so nosili štof, za delo pa cajg (Makarovič, 2007, str. 37).

Za Ptujsko polje, ki je blizu našega obravnavanega območja, najdemo nekaj podatkov v delu Makarovičeve (2007, str. 157). Cenena tiskanina – druk, je bila na Ptujem polju splošneje namenjena (še tudi po drugi svetovni vojni) predvsem delovni obleki. Okrog leta 1918 so nekatera delovna oblečena dekleta poleg belih bombažnih rokavcev (srajca) nosila belo platneno krilo in predpasnik, ki je bil iz črnega ali modrega, belo vzorčastega druka.

Iz Slovenskih goric najdemo podatke o svečanem krilu iz temnomodrega volnenega blaga. Jopa je segala čez pas in je imela okras iz mrežastih trakov. Predpasnik je bil krojen na pas s trakoma iz istega črnega klota ali svile, na spodnjem robu je imel prišito čipko. Ženska je bila pokrita z belovezeno ruto iz trde svile (Makarovič, 2007, str. 181, 182).

Makarovičeva (2007, str. 49) v svojem delu še zapiše, da so v širši okolici Velike Nedelje (Ivanjkovci) v prvi polovici 20. stoletja šivale oblačila šivilje. Za celotno področje Slovenskih goric namreč velja, da so oblačila sešile »najete« šivilje, ki so hodile od hiše do hiše in tam ostale toliko časa, da so delo opravile do konca. Lahko je v nek dom prišlo tudi več šivilj, celo do štiri, ki so tam ostale, dokler niso zašile vse, kar je neka družina potrebovala.

Ker mnogih izrazov ne poznamo, smo s pomočjo SSKJ ali spleta pripravili še slovar in podrobneje razložili vrste blaga iz besedila.

BESEDA	RAZLAGA
<u>cájg</u> druk	nižje pog. <i>groba in trpežna bombažna tkanina</i> ; <u>hlačevina</u> : hlače iz cajga <i>potiskano ceneno blago</i>
klot	<i>gladka enobarvna bombažna tkanina za podloge, delovne halje, prešite odeje</i> : halja iz črnega klota / klot za podlogo
<u>krépdešín</u>	<i>tkanina za ženske obleke, bluze in podlogo iz svile ali rejona</i> : večerna obleka iz krepdešina
<u>líster</u>	<i>lahka, hrapava, svetlikajoča se tkanina iz bombaža in volne</i> : obleka, suknjič iz listra
platno	<i>močna lanena tkanina</i>
poplin (popelin)	<i>tanka bombažna tkanina, zlasti za srajce</i> : srajca iz poplina
<u>štóf</u>	nižje pog. <i>debelejša volnena tkanina</i> : obleka iz dobrega štofa

3 EMPIRIČNI ALI RAZISKOVALNI DEL

3.1 Metodologija

V naši raziskovalni nalogi smo uporabili metodo nestrukturiranega intervjuja in analizo fotografij, ki smo jih pridobili na terenu.

Metoda spraševanja nam omogoča kvalitativno obdelavo podatkov, saj je odprta in manj formalna oblika. Z nestrukturiranim intervjujem je lažje pridobiti podatke vezane na vsakdanja doživljanja ljudi, saj od informatorja poleg dejstev izvemo tudi njegove poglede in stališča. Informatorji so odgovore oblikovali kot pripoved. Vzdušje je bilo sproščeno in zaupno.

Preden smo začeli intervju, pa smo določili okvirna vprašanja, s katerimi smo v pogovor posegali le v primeru, ko je pogovor zamrl, ali ko smo se preveč oddaljili od teme raziskovanja.

Po končanih pogovorih smo povzetke le-teh zapisali in naredili vsebinsko analizo, ki smo jo povezali z analizo fotografij, ki smo jih pridobili na terenu ali v šolski kroniki.

3.2 Hipoteze

Z raziskovalno nalogo smo želeli ugotoviti, kakšna je bila oblačilna podoba otrok v prvi polovici 20. stoletja. Osredotočali smo se na mlajše šoloobvezne otroke, nekje med 6. in 11. letom. Na ta leta smo se omejili zato, ker smo želeli izdelati oblačila otrok, ki bi jih lahko nosili učenci v mlajši šolski folklorni skupini od 1. do 5. razreda.

Krajevno smo se omejili na Veliko Nedeljo z okolico, ki je ruralno območje in leži na skrajnem vzhodu Ptujskega polja ob vznožju Slovenskih goric, v severovzhodnem delu Slovenije. Območju pravimo tudi obronki Slovenskih goric. V tem času je na raziskovalnem območju živel predvsem kmečko prebivalstvo.

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Oblačila deklet so imela podoben kroj.

Hipoteza 2: Blago za dekliška oblačila je bilo temnih barv (modre, črne, rjave barve) z majhnimi rožnatimi vzorci.

Hipoteza 3: Blago so kupili pri bližnjem trgovcu.

Hipoteza 4: Oblačila so šivali doma sami.

3.3 Analiza intervjujev z informatorji

V naši raziskovalni nalogi smo skušali ugotoviti, kakšna je bila oblačilna podoba otrok, predvsem deklet v prvi polovici 20. stoletja na območju Velike Nedelje.

Za pogovor smo se dogovorili s tremi informatorji, ki so svojo mladost preživel na raziskovalnem območju. Vsi še danes živijo na območju krajevnne skupnosti Velika Nedelja. Ob nestrukturiranih intervjujih smo zapisali tudi datum in uro pogovora, kraj pogovora in leto rojstva intervjuvanca.

Informatorji:

- Avgust Hergula, 1931, Mihovci pri Veliki Nedelji;
- Ivana Cajnko, 1925, Mihovci pri Veliki Nedelji;
- Alojzija Špindler, 1931, Velika Nedelja.

Nestrukturirane intervjuje z informatorji smo izvedli v oktobru in novembru 2022. Vsak intervju je trajal so približno 40 minut. Informatorjem smo predstavili temo in jim po potrebi postavljali naslednja podvprašanja:

VPRAŠALNIK
Kakšna oblačila so nosili predšolski otroci? Kakšna so bila vaša vsakdanja oblačila v času, ko ste hodili v šolo? Kaj so nosila šoloobvezna dekleta? Kakšna so bila ta oblačila? Ali so bila oblačila deklet med seboj podobna ali so se razlikovala (blago, vzorci, čipke ...)? Kaj so nosili šoloobvezni fantje? Kakšna so bila ta oblačila? Ali so se oblačila fantov med seboj razlikovala? Koliko kosov oblačil ste imeli doma (narečna imena za posamezne kose)? Kdo je šival oblačila? Iz česa so bila oblačila sešita (vrsta blaga, vzorci)? Iz kakšnih materialov so bila oblačila? Ali so oblačila imela kakšne posebne detajle (čipke, gumbe, vrvce ...)? Ali ste nosili tudi predpasnike? Kakšni so bili in kako ste jih imenovali? Kdo je izdeloval obutev? Ali ste oblačila in obutev otroci nosili eden za drugim? Ali ste imeli kakšna pokrivala (klobuk, ruta)? Kakšne ste imeli frizure?

Ko smo naredili prepise intervjujev, smo jih podrobneje prebrali in iz njih izpeljali zaključke o kroju in kosih oblačil, ki so jih nosila dekleta in fantje, ko so hodili še v šolo. Nato smo iz intervjujev povzeli, kakšno blago so nekoč uporabljali, kje so ga dobili in kdo jim je oblačila naredil oz. kje so jih kupili. Ta vprašanja se tičejo hipotez, ki smo si jih zastavili. Zato smo analizo intervjujev naredili po hipotezah, ki smo si jih zastavili.

3.3.1 Kroji in kosi oblačil šoloobveznih otrok

Informator Avgust Hergula nam je povedal, da je njegova sestra nosila krilo čez kolena in bluzo s širokim ovratnikom. Povedal je tudi, da dekleta spodnjih kril niso nosila. Rekel je, da »unteršnic dikline niso nosile«, ker so bile te samo za gospe, torej za odrasle.

Ivana Canjko je potrdila, da so obleke deklet, ki so hodile v šolo bile pod kolenom, vendar nad gležnji. Dekleta so v šolo nosila lepše obleke kot za doma, vendar slabše kot za v cerkev. Ta oblačila naj bi se razlikovala tudi v barvi, za v cerkev pisana in za doma enobarvna. Na glavah so nosile naglavne robce, za v cerkev so bili svileni – »svetešji«, to so bili židani robci. V šolo pa so nosili enobarvne kape, ki so jih »naštrikali«. Pozimi so dekleta nosila tudi »sukjo« (suknjo).

Alojzija Špindler nam je v intervjuju zaupala, da so dekleta v šolo nosila obleke, ki so segale čez kolena. Obleke so bile narejene iz enega dela. Na obleke so našili ovratnike. Obleke so imele zunaj okrasne gumbе znotraj pa »drukar«. Obleke za k maši so bile nabrane.

Dekleta so nosila čez obleke enodelne predpasnike (čez prsa), ki so se z naramnicami križali na hrbtu. Informatorica nam tudi pove, da razlik med oblekami deklet skoraj ni bilo, razen drugačnih barv materiala. Za izdelavo predpasnikov so uporabljali blago z vzorci (druk).

Prav tako nam Avgust Hergula pove, da so dekleta imela »furto ali furtošnico«. To so bili predpasniki, ki so bili navadno enodelni na vrvice (»vužence«), ki so se zavezovale v pasu. Na njem sta bila dva žepa, na desni in na levi strani. Dekleta so navadno nosila ženske čevlje do gležnjev z malo peto. Ivana Canjko nam pove, da so bili predpasniki ali »furtohi« narejeni iz posebnega blaga imenovanega klot. Bili so črne barve in nosili so jih tudi v šolo.

Poleti so na glavi nosile robce, pozimi pa volnene kape. Dekleta so imela tudi židane robce. To so bili svileni robci, ki so bili v glavnem za v cerkev. Sicer pa so manj svečani robci bili iz platna, Alojzija pravi, da je imela platnen robec.

Informator Avgust Hergula nam pove, da so fantje, ki so hodili v šolo, nosili kratke hlače, »robačo pa šurc«, torej srajco in predpasnik. Če smo pri dekletih predpasnik poimenovali »furto ali furtošnico«, informatorji za fante ali moške uporabljajo besedo »šurc«. Povedal je, da je kot učenec nosil kratke hlače »na vužence z zašitimi naramnicami na knof«, torej hlače na vrvice v pasu in na naramnice, ki so bile na hlače pritrjene z gumbom. Pozimi so pod kratke hlače obuli daljše nogavice, sicer pa so nosili iste hlače.

Ivana Canjko je fante v šoli opisala s tričetrtinskimi hlačami, pozimi pa z dolgimi. Sicer pa so nosili »robačo in sukje« kot moški. Srajce naj bi bile na ovratnik, imenuje jih »kolerke«.

Alojzija Špindler nam potrdi, da so fantje v šolo poleti nosili tričetrtinske hlače ter srajce, ki so bile pisane ali bele (kar je bila edina razlika med oblačili fantov). Fantje niso nosili telovnikov, vendar so nosili suknje. Starejši dečki so v cerkev nosili klobuke, vendar nikoli poleti.

3.3.2 Vrste blaga, vzorci in barve

Alojzija Špindler nam je intervjuju zaupala, da je imela dve obleki za šolo, eno za doma in eno samo za cerkev, ki je bila narejena iz boljšega blaga. Obleke so imele zunaj okrasne gumbе, znotraj pa »drukar«. Svečane obleke so bile nabrane. Razlik med oblekami deklet skoraj ni bilo, razen drugačnih barv materiala. Robci so bili iz platna s pikami. Informatorica Ivana Canjko potrdi, da so iz lepšega in večinoma pisanega blaga bile zašite obleke za v cerkev, druge so bile enobarvne za šolo ali doma. Informator Avgust Hergula pove, da so bili predpasniki črni, predpasnike so otroci nosili tudi v šolo.

Informator Avgust Hergula nam je povedal, da so fantje k sivim ali rjavim hlačam nosili flanelaste srajce (»robače«) in modre predpasnike (»plave šurce«). Za dekleta je povedal, da so tudi imela enodelne predpasnike t. i. »furto«, ki je bil navadno črn, na vrvice, ki so se zavezale v pasu. Alojzija Špindler je povedala, da so za izdelavo predpasnikov uporabljali tudi blago na »druk« (potiskano blago). Fantovski predpasniki so bili narejeni iz posebnega blaga imenovanega »klot«.

3.3.3 Blago

Avgust Hergula nam je zaupal, da so blago kupili v trgovini v bližnjem Ormožu – v trgovini Kuharič. Pove nam tudi, da so nekateri še vedno delali blago doma, vendar je bilo to že zelo redko. »Blago so delali iz konoplje, tak da so jo najprej namakali, tukli in ko so nastale niti, so jih pletli. Blago je bilo takšne zamukle barve – ni bilo belo. Pogosto pa so šivali nove obleke tudi iz starih cot.«

Informatorji nam povedo, da so predvsem najrevnejši večkrat šivali nova oblačila iz blaga iz oblačil, ki so bila premajhna in jih niso več nosili.

Ivana Canjko je povedala, da so blago kupili v trgovinah z mešanim blagom (špecariji) v Ormožu ali na Ptuj. Tudi Alojzija Špindler nam pove, da so blago kupovali. Oblačila so bila zašita iz blaga, ki so ga kupili v trgovini v domači vasi. Material so namreč morali prinesiti k šiviljam.

3.3.4 Izdelovanje oblačil

Avgust Hergula nam je v intervjuju zaupal, da je njegova družina obleke šivala doma, saj je njegova mama bila izšolana šivilja. Povedal je: *»Mama je imela Singerov stroj za šivanje, ki se goni na nogo ... Mama je šivala za celo družino. Bila je vučena šivilja. ... Vse, kar smo nosili, je zašila mama. Imel sem hlače, ki so ble na vučence z zašitimi naramnicami na knof ... Med oblačili nekoč ni bilo razkošja, vse kar smo imeli, smo lahko spravili v eno omaro – za celo družino.«*

Ivana Cajnko je povedala, da je njena oblačila šivala teta, ki je bila »izvučena šivilja« in je šivala za več ljudi, ne samo za svojo družino.

Alojzija je rekla, da je njena družina predala blago možu in ženi, ki sta šivala v najemu ali šivilji v Podgorcih, ki je živela na bregu. Povedala je, da so material morali prinesiti k šivilji. Pravi pa še, da je večinoma dobivala ponošena oblačila, vendar ko je nujno potrebovala nova, so ji jih kupili. Ostala dva intervjuvanca sta nam povedala, da konfekcije takrat, ko sta bila še učenca, pri nas še ni bilo.

3.4 Analiza fotografij

Fotografija je bogat vir raziskovanja oblačilne kulture. Ko smo informatorje spraševali o oblačilni kulturi, smo jih prosili še za fotografije, ki jih imajo. Vsi informatorji so nam prijazno pokazali in razkrili svoje spomine. Večina fotografskega gradiva je bilo umeščenega okrog leta 1930 ali več. Pri našem raziskovanju smo se omejili na čas med obema vojnoma, pri čemer smo se želeli čim bolj približati letu 1920. Zato smo prosili za fotografije tudi druge vaščane Velike Nedelje z okolico, ki sicer v intervjujih niso sodelovali, so pa posedovali fotografije iz tega časa. Tako smo naredili izbor in v raziskovalno delo umestili naslednje gradivo. Kot največjo dragocenost štejemo poročno fotografijo iz leta 1914, ki nam je služila za podrobnejšo analizo.

Pri analizi fotografij iz tega časa je treba biti pazljiv. Upoštevati je treba, da so otroci na fotografijah navadno na posebnem dogodku, kot je birma ali obhajilo, zato ta oblačila niso vsakdanja in ponošena, ampak so svečana. Vendar vseeno v neki meri relevanten odraz preteklosti.

Slika 5: Fotografija otrok posneta okrog leta 1931, vir: Jožica Alt, Mihovci pri Veliki Nedelji.

Fotografija prikazuje dve dekleti in tri fante.

Dekleti imata oblečeno obleko in predpasnik. Na oblekah deklet lahko opazimo različne vzorce: drobne pike, rože in črte. Nekateri vzorci so beli, drugi so barvni. Predpasnika sta različna. Mlajša deklica ima vzorčast oblečen predpasnik, medtem ko starejša dekle nosi temnejši predpasnik (na podlagi slike ne moremo razbrati ali je vzorčast ali ne). Za razliko od mlajše, ima starejša dekle na glavi tudi svetlo ruto (ruta je zavezana spredaj, pod dekličino brado). Mlajša deklica ima kite z okrasno belo pentljo.

Fantje nosijo hlače in suknjiče v temnih barvah, medtem ko so njihove srajce nekoliko svetlejše. Fant na sredini ima vzorčasto srajco. Njihovi lasje so kratko postrženi. Vseh pet otrok je obutih v temne, najverjetneje črne čevlje.

Slika 6: Fotografija družine Žalar posneta okrog leta 1933, vir: Jožica Alt, Mihovci pri Veliki Nedelji.

Na fotografiji vidimo odraslega moškega, odraslo žensko, dva fanta in dekle.

Dekle ima oblečeno praznjo svetlo enodelno obleko, ki ji sega do kolen in nogavice. Enodelna obleka je svetle barve z velikim čipkastim ovratnikom, viden je črtast vzorec. Na obleki so vidni gumbi v barvi obleke. Rokavi so dolgi, ozki in pri ramenih nagubani. Lase ima počesane na stran in spletene v dve kiti z okrasno pentljo. Obute ima nizke odprte čevlje svetle barve.

Fanta nosita srajco, hlače, kravato, suknjič in telovnik. Hlače, telovnik in suknjič so temnejših barv (temno rjava, črna, temno siva), medtem ko so srajce svetlejših barv (po navadi bele), kravate so lahko tudi vzorčaste ali pisane (ni razvidno iz slike). Obute imata črne čevlje.

Oče je oblečen podobno kot sinova, le da ima na glavi tudi klobuk, opazimo pa lahko tudi verigo ročne ure, ki mu visi iz žepa.

Mati je oblečena v temno srajco, krilo, ki ji sega do sredine meč, in predpasnik, s svetlo ruto na glavi (zavezano spredaj, pod brado). V spodnjem delu materinega krila izpod predpasnika opazimo vzorčasto blago, zato lahko sklepamo, da je mati nosila krilo z vzorcem.

Slika 7: Fotografija družine Špindler posneta okrog leta 1936, vir: Alojzija Špindler, Velika Nedelja.

Na fotografiji vidimo mamo z otrokom. Mati ima oblečeno temno srajco in krilo brez vzorca. Pod krilom najverjetneje nosi nogavice kožne barve.

Srajca je zapeta z gumbi v barvi srajce. Ženska ima lase počesane nazaj in spete. Obute ima nizke odprte čevlje temne barve.

Dekle ima oblečeno svetlo obleko, ki ji sega do kolen, na obleki so vidni vzorci rož. Obleka ima ovratnik s pentljo. Lasje so kratko pristriženi in spuščeni. Dekle ima obute nizke odprte čevlje temne barve.

Slika 8: Fotografija družine Špindler posneta okrog leta 1942, vir: Alojzija Špindler, Velika Nedelja.

Na drugi sliki se materi in hčerki, pridruži še mlajša sestra.

Odrasla ženska ima oblečeno svetlo srajco in krilo temne barve. Lase ima počesane nazaj in spete. V roki drži manjšo torbico temnejše barve.

Otrok, ki ga ženska drži za roko, ima oblečeno enodelno obleko z vzorci rož. Sega do višine kolen. Rokavi so dolgi in ozki. Obute pa ima nogavice kožne barve. Lasje so spuščeni.

Dekle, ima oblečeno temno obleko s svetlimi vzorci rož ter okrasnim ovratnikom. Rokavi so dolgi in ozki. Obleka sega dekletu do kolen, pod njo pa ima oblečene temne nogavice. Lase ima počesane nazaj in spete v čop ali kito.

Slika 9: Fotografija družine Špindler posneta okrog leta 1937, vir: Alojzija Špindler, Velika Nedelja.

Na fotografiji sta, najverjetneje, prikazana mati in sin. Žal se je spodnji del slike potemnil, tako da lahko razberemo le zgornji del oblačil.

Fant ima oblečeno srajco s kratkimi rokavi in hlače z naramnicami. Oba kosa oblačil sta svetlih barv (najverjetneje svetlo siva srajca in pa bele hlače).

Mati nosi tanjšo suknjo temne barve, s svetlim karirastim vzorcem. Lase ima spete. Opazimo lahko tudi lasnico in uhane.

Slika 10: Fotografija »gostuvaja« iz leta 1914, Vir: Avgust Hergula, Mihovci pri Veliki Nedelji.

Najstarejše izmed zbranega gradiva je zgornja fotografija, ki prikazuje poroko – t. i. »gostuvaje« iz leta 1914. Oprli se bomo zgolj na analizo otroških oblačil. Na sliki je 6 deklet in 2 fanta. Nekateri otroci so bosonogi, drugi pa obuti.

Pričeske so pri vseh dekletih enake, lasje so počesani s čela, na zatilju imajo figo. Fantovske pričeske se med seboj malo razlikujejo, so pa vse kratke.

Z zgornje fotografije smo izbrali nekaj otrok, katerih oblačila so lepo vidna in jih natančneje popisali.

Dekle na fotografiji nosi temno srajčko, z vstavljenjo čipko na prsnem delu. Zaključek rokava je okrašen s

Dekle na fotografiji ima oblečeno enobarvno temnejšo srajco, z okrašenim ovratnikom in nabranimi

čipko. Predpasnik je krojen na prsi, z okrasnim zgornjim robom in naramnicami. Na srčni strani ima poročno broško, značilno za svate.

Dekle na sliki ima oblečeno svetlo srajco s črtastim vzorcem, rahlo nabrano pri ramenih. Krilo je temno in enobarvno.

Na srčni strani ima naprsni šopek.

rokavi. Krilo je temno s srednje velikimi rožnatimi vzorci.

Dekle ima obute čevlje črne barve.

Dekle na fotografiji ima oblečeno temno, enobarvno srajco. Srajca je okrašena z okrasnim trakom in čipko v obliki črke V. Rokavi srajce so nabrani pri ramenih in zapestju. Krilo je iz enakega temnega blaga kot srajca in je okrašeno s svetlimi trakovi na spodnjem robu. Predpasnik je nekoliko svetlejši, zavezan okrog pasu.

Fant na fotografiji nosi svetlo (belo) srajco s temnim, enobarvnim telovnikom in kravato zataknjeno za telovnik. V žepu telovnika ima robček. Hlače so prav tako

temne, podsukane pod kolena. Fant je bos.

Fant na fotografiji ima oblečeno belo srajco, temen enobarven telovnik in suknjič.

Hlače s svetlim (najverjetneje okrasnim) robom, segajo pod kolena. Fant je bos.

Ko smo opisali fotografije, smo opise povzeli v tabelah, da jih bomo primerjali.

DEKLETA NA POROČNI FOTOGRAFIJI IZ LETA 1914:

OSNOVNI KOS OBLEKE	KROJ	VZORCI	BARVE BLAGA
<i>Srajčka</i>	Krojena klasično z rahlo nabranimi rokavi, ruski ovratnik. Okrasne čipke pri ovratniku, pri zaključku rokava ter vstavljene čipke na prsih pri zapenjanju, dolgi rokavi, zapenjanje s kaveljčki, drukeri ali gumbi, okrasni trakovi.	Črte (malenkost svetlejše kot je osnova). Okrasne čipke pri ovratniku, pri zaključku rokava ter vstavljene čipke na prsih.	Svetle/temne barve, enobarvno.
<i>Predpasnik</i>	Krojen na pas, nabran; Krojen na prsi, okrašen s trakom.	Okrasni trakovi (svetlejše od barve predpasnika.	Svetle /temne barve, enobarvno.
<i>Krilo</i>	Krojeno na pas in nabrano.	Delno vidne pike (pri nekaterih), okrasni trakovi (svetlejši od krila).	Enobarvno, temna barva.

Tabela 1: Dekleta na poročni fotografiji iz leta 1914.

FANTJE NA POROČNI FOTOGRAFIJI IZ LETA 1914:

OSNOVNI KOSI OBLEKE	KROJ	VZORCI	BARVE BLAGA
<i>Hlače</i>	Klasičen, hlačnice dolge in kratke.	Vzorca ni. Okrasni rob pri krajših hlačah.	Enobarvno, temnejša (črna).
<i>Srajca</i>	Klasična z ovratnikom in dolgimi rokavi.	Vzorca ni.	Enobarvno, bela.
<i>Suknjič</i>	Klasičen z ovratnikom, dolgi rokavi.	Vzorca ni.	Enobarvno, temnejša (črna).
<i>Telovnik</i>	Klasično krojen, z ovratnikom ali brez sega do pasu.	Vzorca ni.	Enobarvno, temnejša (črna).

Tabela 2: *Fantje na poročni fotografiji iz leta 1914.*

4 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi smo preučevali oblačilno kulturo otrok v prvi polovici 20. stoletja na območju Velike Nedelje. Zanimalo nas je, kakšna oblačila so nosili otroci, iz katerih materialov so bila oblačila, kako so poimenovali posamezne kose obleke in kdo je oblačila izdeloval.

Hipoteza 1: Oblačila deklet so imela podoben kroj.

S prvo hipotezo smo želeli preveriti, ali so imela oblačila deklet podoben kroj. Predvidevali smo, da je osnovni kroj oblek enak.

Te trditve nam potrdi informatorka Alojzija Špindler, ki pove: »Razlik med oblekami deklet ni bilo, razen drugačnih barv materiala«. Pove še, da so na obleke našili ovratnike in okrasne gumbe. Razliko v materialu in okrašenosti potrdi tudi Ivana Canjko, ki pravi, da so bile obleke za šolo lepše, kot tiste za doma, vendar slabše kot obleke za cerkev.

Ugotovili smo, da so različnost oblek dosegli z okrasnimi trakovi in čipkami, različnimi ovratniki ter potiskanim blagom ali okrasnimi gumbi. Oblačila so popestrili tudi z naglavnimi rutami. Rute so bile različnih materialov in potiskov za različne priložnosti. Informatorka Ivana Canjko nam pove, da je imela židano ruto za v cerkev, ki je bila svilen.

Ko pa smo opravili analizo pridobljenih fotografij, ki smo jih pridobili na terenu, smo ugotovili, da mlajša dekleta nosijo enodelne obleke, medtem ko je pri starejših vidna dvodelna obleka. Prav tako je s fotografij razviden dvodelni kroj ženskih oblek. Tako zapiše že Makarovičeva, kar smo povzeli tudi v teoretičnem delu naloge, da so obleke krojene tako, da so bili otroci videti kot pomanjšani odrasli.

Informatorka Ivana Canjko nam je zaupala, da so nosili dolge obleke, in sicer »pod kolenom, vendar nad gležnji«. To potrdi Alojzija, ki pravi: »Dekleta so nosila obleke, ki so segale čez kolena.« Tudi s fotografij se da razbrati, da imajo dekleta prav tako obleke čez kolena. Alojzija Špindler nam je povedala, da so bile le obleke za k maši nabrane. Ker so bili informatorji otroci okrog leta 1930, ugotavljamo, da se njihovo pripovedovanje in slike iz tega obdobja skladajo. To je razvidno tudi iz 5. do 8. fotografije. Obleke starejših deklet so tukaj enodelne, že krajše in nabrane v pasu. Obleke mlajših deklet pa so nad kolena in nenabrane.

Pri dekletih na sliki 10 pa predvidevamo, da so bila krila do gležnjev, obleke pa dvodelne, saj je ta fotografija starejša kot ostale. Ta sega v leto 1914, ostale pa lahko umestimo med obe vojni. Krila, ki so jih nosila dekleta, so bila krojena in nabrana na pas, iz temnega in vzorčastega blaga. Nekatera krila iz enobarvnega blaga so okrašena s trakovi.

S pogovorov z informatorji in analizo fotografij smo ugotovili, da so deklice nosile enodelne obleke čez kolena, v začetku 20. stoletja nekoliko daljše, kasneje nekoliko krajše. Starejša dekleta so nosila tudi dvodelne obleke.

Tudi s pomočjo teoretičnih izhodišč bi lahko sklepali (Makarovičeva), da so deklice v začetku 20. stol. nosile dvodelno, po modi iz 19. stoletja krojeno obleko. Obleka je bila iz čez gležnje segajočega krila na pas in srajce, ki je navadno imela še stoječi ovratnik. Iz fotografij je razvidno, da so dekleta imela srajco s stoječim ovratnikom in tudi ležečim ovratnikom (slika 10). Srajce so imele navadno našite čipke pri ovratniku ali pri zaključku rokava in zapenjanju. Informatorka Alojzija Špindler nam je zaupala, da so imele so zunaj okrasne gumbe, znotraj pa »drukar« (gumb). Povedala je, da so bile srajce zapnete s kaveljčki in okrasnimi gumbi.

Dekleta niso nosila le srajc in kril, temveč tudi predpasnik. Imenovali so ga »furtoh«, »furtošnica« ali »šurc«. Ti predpasniki so bili iz temnejšega blaga, je povedal Avgust Hergula, navadno črni in največkrat iz blaga imenovanega »klot«, kar nam je zaupala Ivana Canjko. Predpasniki so bili torej

temnejše barve in iz posebnega materiala, poleg tega smo izvedeli, da so segali preko prsi in se križali na hrbtu ali pa se vezali v pasu in bili nabrani. Avgust nam je povedal, da sta bila na njem dva žepa, na desni in na levi strani. Predpasniki so bili okrašeni z okrasnimi trakovi na robovih in bili šivani na poseben način, saj so imeli mnogi položene gube na prsnem delu.

Na podlagi primerjave fotografij in navedb informatorjev smo ugotovili, da so vsa dekleta na zgodnejši fotografiji (1914) nosila dvodelne obleke. Krila so bila nabrana v pasu in so segala do gležnjev. Razlikujejo se v okrasnih trakovih. Kroji srajc so si podobni, razlikujejo se v ovratnikih (stoječ, položen) in prav tako v okrasju (trakovi, čipke, gumbi). Predpasniki so bili na pas ali na prsa, ki so se prav tako razlikovali v naborkih ali trakovih, načinu šivanja (položene gube ali ne) in širini naramnic. Zaključiti smemo torej, da so si oblačila okrog leta 1914 v kroju torej podobna.

Oblčila deklet v kasnejši dobi (po letu 1930) so bila že nekoliko spremenjena. Vse obleke so bile enodelne in krajše (nekoliko pod kolena). Mlajša dekleta imajo obleke na kolenih. Ovratniki niso več stoječi. Pojavljajo se okrasne pentlje. Predpasnikov na slikah v večini več ni. Na fotografiji iz leta 1931 se pojavljata le dva oblečena predpasnika. V kroju so si oblačila torej podobna.

Hipotezo 1, da so oblačila deklet imela podoben kroj na podlagi literature, primerjave fotografij in navedbah informatorjev potrjujemo.

Hipoteza 2: Blago za dekliška oblačila je bilo temnih barv (modre, črne, rjave barve) z majhnimi rožnatimi vzorci.

Makarovičeva zapiše, da so barve, ki so prevladovale, bile temnejše (pri odraslih in otrocih). Prevladovale so modra, zelena, redkeje rdeča ali pa svetlejša – rjava, siva in bež. Ob teh temnih barvah so deklice za razliko od žensk nosile tudi svetle in vzorčaste obleke.

»Iz lepšega in večinoma pisanega blaga so bile zašite obleke za v cerkev; druge so bile enobarvne za šolo ali doma«, nam je povedala informatorka Ivana Canjko. Sklepamo lahko, da vsa oblačila niso bila temnih barv, temveč tudi pisanih, čeprav so bila namenjena za cerkev ali posebne dogodke. Pri analizi fotografij smo ugotovili, da so predvsem mlajše deklice oblečene v obleke svetlejših barv. Alojzija Špindler je povedala, da je bilo blago njenih oblačil potiskano z rožnimi vzorci. Takšno blago je bilo tanko. Spomni se, da so si bila oblačila med seboj podobna, razlikovala so se v barvah in vzorcih blaga.

Predpasniki so bili iz temnejšega blaga, navadno črnega, je povedal informator Avgust Hergula. Ivana Canjko je povedala, da so blago za predpasnike imenovali »klot«.

Iz analiz virov lahko sklenemo, da so dekliška oblačila v začetku 20. stoletja izdelovali iz temnejšega enobarvnega in svetlejšega vzorčastega blaga. Vendar na poročni fotografiji iz leta 1914 (fotografija 10) opazimo, da ima deklica svetlo črtasto srajco, kar pa se ne sklada z našo hipotezo o rožnatih vzorcih in temnem blagu, saj smo predvidevali, da so vzorci bili le rožnati in barve le temnejše. Hkrati smo ugotovili, da so dekleta, sicer redkeje, nosila tudi svetlejša oblačila.

Hipotezo 2, da je bilo blago za dekliška oblačila temnih barv z majhnimi rožnatimi vzorci, glede na navedbe informatorjev, zapisov v literaturi in po analizi fotografij, delno potrdimo.

Hipoteza 3: Blago so kupili pri bližnjem trgovcu.

V hipotezi 3 smo skušali ugotoviti, ali so si ljudje iz prve polovice 20. stoletja kupovali blago pri bližnjem trgovcu ali so ga izdelovali sami. Pričakovali smo, da blaga niso izdelovali več doma zaradi dolgotrajnega procesa in možnosti nakupa pri bližnjem trgovcu. Vendar nam informator Avgust Hergula zaupa, da so blago nekateri izdelovali tudi doma iz konoplje s posebnim načinom priprave. Pove nam, da je to bila v tem času že redkost. Prav tako pa so nova oblačila pogosto sešili iz starih, ponošenih oblek.

Vsi informatorji so povedali, da so sicer blago kupovali in ne izdelovali doma. Informator Avgust Hergula nam je povedal, da so blago kupili v Ormožu v trgovini Kuharič. Informatorka Ivana Canjko nam je povedala, da so blago kupili v »špecerijskih« trgovinah z mešanim blagom v Ormožu ali na Ptuj. Alojzija Špindler pa nam je v intervjuju povedala, da so bile obleke zašite iz blaga, ki so ga kupili v trgovini v domač vasi. To je bila prav tako trgovina z mešanim blagom, saj drugih v tem času ni bilo.

Glede na analizo pogovorov z informatorji, lahko potrdimo hipotezo 3, da so v prvi polovici 20. stoletja v okolici Velike Nedelje blago za oblačila kupili pri bližnjem trgovcu.

Hipoteza 4: Oblačila so šivali doma sami.

V četrti hipotezi smo predvidevali, da so si ljudje iz prve polovice 20. stoletja oblačila doma šivali sami. Makarovičeva v svojem delu *Obleka naredi človeka* piše o šiviljah, ki so hodile od hiše do hiše in zašile oblačila za vse ljudi pri hiši.

Avgust Hergula nam je v intervjuju zaupal, da je njegova družina obleke šivala doma, saj je njegova mama bila izučena šivilja. Povedal je, da je mama imela šivalni stroj in je šivala oblačila za vso ožjo in širšo družino. Povedal nam je tudi, da je šivala za druge ljudi.

Ivana Canjko je povedala, da je njena oblačila šivala teta, ki je bila prav tako šivilja in je šivala za več ljudi, ne samo za svojo družino.

Alojzija je rekla, da je njena družina kupila blago in ga potem odnesla k bližnji šivilji. Sicer pa nam še pove, da je večinoma dobivala ponošena oblačila.

Glede na te intervjuje lahko sklepamo, da so ljudje dajali oblačila šivati pri vaških šiviljah. Torej si jih niso sami izdelovali doma. Iz strokovne literature razberemo, da so šivilje hodile od hiše do hiše in šivale oblačila.

Po vseh zbranih podatkih v literaturi ter po informacijah, ki smo jih dobili od informatorjev, hipotezo 4, da so ljudje v prvi polovici 20. stoletja oblačila šivali doma, ovržemo.

Na naši šoli že nekaj let uspešno deluje otroška folklorna skupina OŠ Velika Nedelja. Ker se število mladih folklornikov iz leta v leto veča, vidimo uporabno vrednost naše naloge v tem, da bi lahko po naših izsledkih bili izdelani folklorni kostumi. Naša raziskovalna naloga se namreč časovno in prostorsko ujema s poustvarjanjem plesov, iger in pesmi otroške folklorne skupine. Tako bi lahko nova oblačila iz starih fotografij v prihodnosti lahko opazovali na odru v plesih in igrah otroške folklorne skupine OŠ Velika Nedelja.

5 VIRI IN LITERATURA

Balkovec Debevec, M. (2014). *Obleka v šoli: Pregled oblačilnega videza učiteljev in učencev na Slovenskem skozi čas*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.

Cerovič I. (2007). *Ivanjковci z okolico iz preteklosti za prihodnost*. Ivanjковci: Turistično-kulturno društvo.

Huzjan, V. (2021). Oblačilna kultura: oblačilni videz predšolskih otrok in skrb zanj. *Govorica predmetov*, 76–98. Pridobljeno s: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1956/8081/1473-1>

Knific, B. (2009). Načela kostumiranja folklornih skupin in drobci iz protokola. *Folklornik 5 - Glasilo Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti*, 74–76. Pridobljeno s: https://www.jskd.si/folklorna-dejavnost/zaloznistvo/folklornik/revija_folklornik/2009.html

Knific, B. (2008). *Ko v nošo se odenem: Vprašanja pripadnostnega kostumiranja s posebnim pogledom na kostumiranje narodno-zabavnih ansamblov*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.

Knific, B. (2010). *Folklornikom smo vzeli noše: Kostumiranje folklornih skupin-med historično pričevalnostjo in istovetnostjo*. Ljubljana: Založba ZRC.

Lubej, N. (1997). *Pikapolonica: Hvala za zlato kolo*. Maribor: Zveza kulturnih organizacij.

Makarovič, M. (2007). *Obleka predela človeka: Oblačilna kultura v kmečkem okolju na severu in jugovzhodu Štajerske od 18. do 20. stoletja*. Maribor: Litera.

Pance, T. (2010). *Od starih pričevanj k sodobni odrski preobleki: Priprava kostumografije za folklorno skupino po vzoru oblačilne podobe s konca 19. in začetka 20. stoletja na Viču*. Ljubljana: KUD Židan Parazol: JSKD.

SSKJ Pridobljeno s: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=%2A> (6. 1. 2023).

6 PRILOGA

PRILOGA 1: Zapisi intervjujev z informatorji

Intervju I.

Informator: Avgust Hergula

Datum rojstva informatorja: 9. 5. 1931

Datum pogovora: 23. 11. 2021

Kraj pogovora: Mihovci pri Veliki Nedelji 23 a

»Za stare Jugoslavije smo nosili kratke hlače, robačo pa šurc. Vse je bilo doma delano. Mama je imela Singerov stroj za šivanje, ki se goni na nogo. Blago smo kupili v trgovini v Ormoži – v trgovini Kuharič, tam kjer je danes trgovina Kupčič. Šivalo se je samo doma, konfekcije ni bilo. Mama je šivala tudi za druge naše sorodnike. Pa tudi za druge v vesi. Eni so še doma blago delali. Blago so delali iz konoplje, tak da so jo najprej namakali, tukli in ko so nastale niti, so jih pletli. Blago je bilo takšne zamukle barve – ni bilo belo. Pogosto pa so šivali nove obleke tudi iz starih cot.

Mama je šivala za celo družino. Mama je bla vučena šivilja. Ata pa je bil cimerman (tesar). Tak, da nam ni šlo tak slabo, kak drugim, še posebej venciljon (viničarjem). Pri nas sma bila samo jaz in sestra. Ona je imela svoje, jaz pa svoje šolje. Midva nisva nikoli nosila istih šoljev.

Vse, kar smo nosili, je zašila mama. Imel sem hlače, ki so ble na vužence z zašitimi naramnicami na knof. Hlače so bile kratke, pozimi smo pod njimi imeli zokne. Hlače so bile sive ali pa rjave. K hlačam smo nosili flanelaste robače. Gor pa plavi šurc. Pri nas smo imeli posebej obleko za šolo, pa za v cerkev in eno za vsaki dan. Drugi tega niso imeli. Med oblačili nekoč ni bilo razkošja, vse kar smo imeli, smo lahko spravili v eno omaro – za celo družino.

Sestra pa je nosila krilo čez kolena in bluzo s širokim ovratnikom. Unteršnic dikline niso nosile, to je blo samo za gospe. Dikline so tudi mele furtoh, ki je bil navadno črni iz enega dela na vužence, ki so se zavezale v pasi. Na njem sta bila dva žepa, na desni in na levi strani. Nosila pa je ženske šolje z malo peto. Lase je imela navadno spete s harnodlo (gobica za figo), tak kak so jih nosile tudi starejše ženske, deklice pa so navadno imele dve kitki.

V glavnem smo bili bosí. Bosí smo šli povsod – tudi v šolo, v cerkev. V vesi pa smo imeli tri šoštare (Zamuda, Cvetko v Vudini in Bernard). Šoštari so iz svinskih kož delali šolje. V Ormoži pa so bili kožnarji. Šolji so bili nareti iz svinskih kož, zabiti pa z lesenimi klinci. Šolje smo nosli več let iste. Kak je sneg doj odiša, smo hodili bosí. V šolo smo šli bosí, razen v cerkev smo šli obuti, ne vsi, največji siromaki so bili tudi tam bosí. V Ormoži je bila kožnarija, svinske kože smo ta odnesli, da so jih predelali. Iz tega smo potli naredli šolje. Te se je vse popravljalo, ne tak kak gnes, kda se vse vkraj vrže. Šolji so bili zbiti s klinci, v ledernati podplat.«

Intervju II.

Informator: Ivana Canjko

Datum rojstva informatorja: 11. 5. 1925

Datum pogovora: 3. 10. 2022

Kraj pogovora: Mihovci pri Veliki Nedelji 6

»Predšolski otroci so bili bolj slabo oblečeni (nosili so srajčke). Ena obleko so imeli za v šolo eno za v cerkev, ena za doma, dokler jih niso prerasli.

Oblačila je šivala moja teta. Bila je izučena šivilja in je šivala za več ljudi, ne samo za svojo družino. Bila so sešita iz blaga, ki so ga kupili v trgovinah (špecerijski ker je včasih vse bilo mešano blago) v Ormožu ali na Ptuj. Iz lepšega in večinoma pisanega blaga so bile zašite obleke za v cerkev, druge so bile enobarvne za šolo ali doma. Na obleke so našivali čipke na jenke pa so našili gumbe.

Poleti smo bili bosi, pozimi pa smo nosili visoke čevlje na vezalke, segali so do gležnje oz. še malo višje. Po navadi so si moški dali v čevlje »onuče« (oblačila oz. tople krpe, ki so si jih ovili okrog nog, nekje do gležnjev). Čevlje sem dobila od starejših bratov. Obutev pa so dali delat šoštariju (čevljar). Po kolinah so mu odnesli svinjsko kožo in so iz njih dali izdelat čevlje (podplati so bili iz debele kože).

Obleke so bile pod kolenom, vendar nad gležnji. Dekleta smo v šolo nosila obleke primerne za šolo, te so bile lepše kot tiste za doma vendar slabše kot obleke za cerkev. Bila sem edino dekle v družini, zato oblačil nisem dobila od bratov, ampak sem imela vedno nova. Fantje so poleti v šolo nosili tričetrtinske hlače, pozimi pa dolge hlače. Nosili so tudi robačo in sukje kot moški (kolerke). Nosili so predpasnike, katere so imenovali furtohi. Mlajši so nosili predpasnike na naramnice. Furtohi so bili narejeni iz posebnega blaga imenovanega klot. Predpasniki so bili bolj črne barve in predpasnike so nosili v šolo.

Imela sem kratke lase do ramen, ki so bili spuščeni, saj imam slabe lase, druga dekleta so imele kite navadno dve. Na glavah so nosili naglavne robce, za v cerkev so bili svileni – svetešji, to so bili židani robci. V šolo pa so nosili enobarvne kape, ki so jih naštrikali. Fantje so imeli kratke lase.«

Intervju III.

Informator: Alojzija Špindler

Datum rojstva informatorja: 12. 6. 1931

Datum pogovora: 3. 10. 2022

Kraj pogovora: Velika Nedelja 2b

»Predšolski otroci so nosili srajčke, ki so segale pod kolenom in so po navadi bile pisane.

Oblačila, katera smo nosili v času šolanja, so bila preprosta. Imela sem več kot dve obleki za šolo, ker sem jih je dobila. Imela sem še eno samo za cerkev, ki je bila narejena iz boljšega blaga in pa eno za doma. Dobivala sem ponošena oblačila, vendar ko sem nujno potrebovala nova, so mi jih kupili.

Oblačila smo dali zašiti v Podgorcih, kjer sta obleke šivala mož pa žena, in zgoraj na bregu (Drakšl) je bila še ena šivilja, ki je šivala obleke. Bile so zašite iz blaga, ki so ga kupili v trgovini v domači vasi. Material smo morali prinesiti k šiviljam. Blago je po navadi bilo potiskano z rožnimi vzorci (blago iz druka). Takšno blago je bilo tanko. Na obleke so našili ovratnike. Obleke so imele zunaj okrasne gumbe znotraj pa »drukar«. Obleke za k meši (maša) so bile nabrane. Vendar meni takšne niso bile všeč, nisem marala nabranih oblek. Za izdelavo predpasnikov pa so uporabljali tudi blago na »druk«. Moji robci so bili iz platna s pikami.

Šoloobvezna dekleta so nosila obleke, ki so segale čez kolena ter bile narejene iz enega kosa. Pozimi je nosila tudi suknjo. Razlik med oblekami deklet skoraj ni bilo, razen drugačnih barv materiala. Dekleta so nosile predpasnike čez prsa in jih imenovala »šurc«. Predpasniki so imeli naramnice, katere so se križale na hrbtu. Fantje so v šole poleti nosili tričetrtinske hlače, ter po navadi srajce, ki so bile pisane ali bele (kar je bila edina razlika med oblačili fantov). Niso nosili telovnikov, vendar so nosili suknje.

Poleti so bili po navadi bosi, razen tisti ki so imeli denar. Čevlji so segali čez gležnje in bili visoki na vezalke. Bogatejši pa so nosili škornje. Ker je bila obutev izdelana iz svinjske kože so ubili svinjo in kožo nesli nekomu, da je izdelal čevlje.

Deklice so nosile kite (ona je nosila dve), bile so tudi porezane bolj na kratko in fantovsko. Fantje so imeli bolj kratke frizure. Poleti so na glavi nosil robce, vendar samo poleti v šolo. Imela je tudi židane robce. Starejši dečki so v cerkev nosili klobuke, vendar nikoli poleti. Medtem so mlajši nosili iz volne izdelane kape.

PRILOGA 2: SLOVAR

Ker so se nam mnoge besede, ki smo jih slišali na intervjujih, zdele neznane, smo se odločili, da uredimo še slovar narečnih besed, ki so povezane z oblačilno kulturo in so nam jih zaupali naši informatorji.

SLOVAR PRLEŠKIH NAREČNIH BESED, POVEZANIH Z OBLAČILNO KULTURO:

Narečna beseda	Knjižna beseda
blago z druka	potiskano blago
dečko	deček/fant
diklina	dekle
drukar	pritisni gumb
furtoh	predpasnik
furtošnica	predpasnik
gnes	danes
harnodla	gobica za figo
knof	gumb
kolerka	ovratnik koler, koler srajca
naštrikate	spleteno
naštrikati	splesti
odiša	odšel
onuče	krpa
sukja	suknja
svetešji robec	Svečan robec
šolje	čevlji
šoštar	čevljar
šurc	predpasnik
tukli	tolkli
uteršnica	spodnje krilo
vučen bite	izučen

vužence	vrvica
zamukle barve	sprane barve
zokne	nogavice
židani robec	svilen robec